

EL GUST PER LA LECTURA 2023-2024

LES BRUIXES

ROALD DAHL

EDUCACIÓ PRIMÀRIA: CICLE SUPERIOR
GUIA DIDÀCTICA

El gust per la lectura 2023-2024
Cicle superior d'educació primària

LES BRUIXES

PERSONATGE: LES BRUIXES

GUIA DIDÀCTICA

Guillem Fargas Llavina
Marina Llompарт Rotger

Departament d'Educació
Subdirecció General de Llengües
Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Setembre de 2023

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, aquest treball està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>.

ÍNDIX DE CONTINGUTS

1.	INTRODUCCIÓ.....	5
2.	TAULA DE PROPOSTES.....	6
3.	L'AUTOR I EL CONTEXT.....	9
4.	LES OBRES DE ROALD DAHL.....	11
5.	EL LLIBRE DE LES BRUIXES.....	15
6.	6. ABANS DE LA LECTURA: ACTIVITATS.....	16
	Activitat 1: Qui són?.....	17
	Activitat 2: És o no és de Roald Dahl?.....	17
	Activitat 3: Com faries... a l'estil de Quentin Blake?.....	19
	Activitat 4: Descubrim Noruega.....	20
7.	DURANT LA LECTURA.....	21
	BLOC 1. SABEM QUÈ ÉS UNA BRUIXA?.....	21
	Activitat 5: Conceptes bruixívols.....	22
	BLOC II. LES BRUIXES DE DEBÒ.....	24
	Activitat 7: Qui apareix a la història?.....	25
	BLOC III. LES VACANCES.....	26
	Activitat 8: El cant de les bruixes.....	28
	Activitat 9: La fórmula 86.....	29
	Activitat 10: Creo la meva recepta!.....	30
	BLOC IV. LA TRANSFORMACIÓ.....	30
	Activitat 11: La conversió.....	31
	BLOC V. EL RECONeixEMENT.....	33
	BLOC VI. SER UN RATOLÍ.....	33
	BLOC VII. EL PLA.....	34
	Activitat 12: El senyor Jenkins i el seu fill.....	34
	Activitat 13: El pla.....	34

BLOC VIII. FINAL.....	35
8. DESPRÉS DE LA LECTURA.....	36
Activitat 14: Diari d'un ratolí	36
Activitat 15: Serveixen, les il·lustracions?	37
Activitat 16: Com segueix el relat?	38
Activitat 17: Les bruixes de veritat.....	38
Activitat 18: Hi ha altres éssers fantàstics entre nosaltres?	39
Activitat 19: Estimat editor	40
Activitat 20: Cinefòrum	41
9. QUADRE DE CONTINGUTS DE LES ACTIVITATS PROPOSADES.....	42

1. INTRODUCCIÓ

El llibre que hem escollit per compartir amb l'alumnat de cicle superior és el conegudíssim clàssic de Roald Dahl, *Les bruixes*. En el dossier del tema hem parlat sobre les bruixes com a tema literari, i també com a figura “històrica” veient críticament les implicacions que ha tingut aquest terme al llarg de la història. També hem pogut fer una retrospectiva de l'evolució del personatge de la bruixa en la LIJ, perquè hi ha pocs personatges que hagin donat tant de si i segueixin conservant tot el seu magnetisme com aquest.

Si bé trobareu altres llibres en aquesta selecció que són absoluta novetat, no podíem oblidar-nos d'aquest clàssic, tot un referent en les històries de bruixes que, a més a més, i d'aquí la gran justificació de la nostra tria, segueix fascinant els petits lectors com el primer dia. Ben pocs han aconseguit captar com Dahl la veu de l'infant i fer-se-la seva.

Així doncs, *Les bruixes* de Roald Dahl ha estat el llibre escollit per llegir amb l'alumnat de cicle superior. Un llibre que presenta les bruixes quasi des d'una òptica antropològica, ja que el personatge de l'àvia sembla ser un expert en el tema i va desgranant, pas per pas, com identificar una bruixa i les malifetes de les quals són capaces. Això —ja ho explicarem més endavant— li va valdre a Dahl força crítiques. No obstant, tot i aquesta visió analítica, la diversió està assegurada per l'aventura que ens narra l'autor britànic i que situa l'infant, com ja li hem llegit en clàssics com *Matilda* o *Charlie i la fàbrica de xocolata*, al centre absolut de la peripècia. Serà gràcies al seu enginy i la seva pròpia naturalesa que la història avançarà. En aquesta ocasió, amb l'ajuda d'una de les àvies més entranyables de la literatura infantil.

Aquesta guia, doncs, està pensada per al professorat per acompanyar l'alumnat de cicle superior en la lectura de la novel·la *Les bruixes*. A l'inici de la guia trobareu un apartat que parla de Roald Dahl i la seva importància dins la literatura infantil i juvenil, així com del paper de *Les bruixes* dins la seva trajectòria artística.

El dossier està dividit en tres grans apartats: “Abans de la lectura”, “Durant la lectura” i “Després de la lectura”. A cada un d'aquests blocs hi ha recollides les diferents preguntes i consideracions que es poden anar fent als infants per tal d'establir un diàleg que enriqueixi la seva experiència lectora, així com les propostes de les diverses activitats que poden acompanyar cada fase de la lectura per poder aprofundir més i aprofitar a la vegada les oportunitats d'aprenentatge que aquesta ens ofereix.

Amb les preguntes que s'exposen es busca comprendre més el que s'està llegint, com també connectar-ho amb l'experiència personal de cada nen o nena. A la vegada, la intenció és reflexionar sobre els temes que apareixen al llibre i anar aprofundint en els possibles aprenentatges literaris que es poden fer durant la lectura.

Pel que fa a les activitats, responen a molts objectius diversos: des de ser una eina per profunditzar en diversos conceptes del llibre fins a recursos per poder anar més enllà del que és la pròpia història o els aspectes literaris que hi apareixen.

L'obra està dividida en 22 capítols d'una mitjana de nou pàgines. Els hem agrupat perquè la seva dinamització sigui més entretinguda. Dit això, us convidem a adaptar les indicacions a les necessitats de l'aula i del vostre alumnat, així com als vostres interessos.

També trobareu un quadern per a l'alumnat, amb totes les activitats que us deixem explicades al dossier del professorat. Podeu emprar-lo perquè facin allà mateix les activitats. Igualment, com veureu a l'inici, us convidem a fer que els alumnes acompanyin la lectura amb la seva llibreta: el seu propi quadern de camp, que podran personalitzar tant com vulguin i on podrem suggerir que hi anotin coses, així com convidar-los a apuntar tot allò que els sorprengui, els emocioni, els desconcerti... Així serà molt més fàcil seguir la lectura i la conversa literària.

2. TAULA DE PROPOSTES

BLOC	CAPÍTOLS	Tipus de lectura	Activitats
0	Abans de la lectura		- Activitat 1. Qui són? (QA) ¹ - Activitat 2. És o no és de Roald Dahl? (QA) - Activitat 3. Com faries... a l'estil de Quentin Blake? (QA) - Activitat 4. Descubrim Noruega
1 Què sabem de les bruixes?	1. Una nota sobre les bruixes	Lectura guiada en veu alta a classe	- Activitat 5. Conceptes bruixívols - Activitat 6. La cosa va de bruixes!

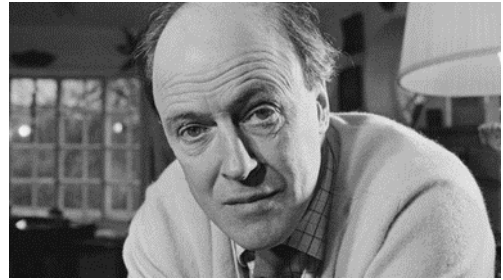
¹ Les activitats que trobareu marcades amb QA tenen un suport al quadern de l'alumne.

2 Les bruixes de debò	2. La meva àvia	Lectura autònoma	- Activitat 7. Qui apareix a la història?
	3. Com reconèixer una bruixa		
	4. La Reina de les Bruixes		
3 Les vacances	5. Vacances d'estiu	Lectura preparada	- Activitat 8. El cant de les bruixes (QA) - Activitat 9. La fórmula 86 (QA) - Activitat 10. Creo la meua recepta (QA)
	6. La reunió		
	7. Crespat com un crespell		
	8. Fórmula 86 d'Acció Retardada Productora de Ratolins		
	9. La recepta		
4 La transformació	10. En Bruno Jenkins desapareix	Lectura autònoma	- Activitat 11. La conversió (QA)
	11. Les velles		
	12. Metamorfosi		
5 El reconeixement	13. En Bruno	Lectura guiada en veu alta a classe	
	14. Hola, àvia		
6 Ser un ratolí	15. El ratolí saltaparets	Lectura autònoma	
	16. El senyor i la senyora Jenkins troben en Bruno		
7 El pla	17. El pla		
	18. A la cuina		

	19. El senyor Jenkins i el seu fill	Lectura preparada (també s'inclou la lectura dramatitzada d'un dels capítols)	- Activitat 12. El senyor Jenkins i el seu fill
	20. El triomf		- Activitat 13. El pla
8 Final	21. El cor d'un ratolí	Lectura guiada en veu alta a classe	
	22. Som-hi, anem per feina!		
Extra	Després de la lectura		<ul style="list-style-type: none"> - Activitat 14. Diari d'un ratolí (QA) - Activitat 15. Serveixen, les il·lustracions? - Activitat 16. Com segueix el relat? (QA) - Activitat 17. Les bruixes de veritat (QA) - Activitat 18. Hi ha altres éssers fantàstics entre nosaltres? (QA) - Activitat 19. Estimat editor (QA) - Activitat 20. Cinefòrum

3. L'AUTOR I EL CONTEXT

Roald Dahl neix a Llandaff, Gal·les, el 13 de setembre de 1916. Els seus pares són Harald Dahl i Sofie Magdalene Dahl, originaris de Noruega. Va ser el tercer germà de cinc i l'únic noi. Les seves germanes es deien Astri, Alfhild, Else i Asta. El nom de pila li van posar per Roald Amundsen, considerat heroi nacional a Noruega en aquella època.

Quan Roald Dahl tenia tres anys, la seva germana gran, l'Astri (de set), va morir d'apendicitis i poques setmanes després va morir el seu pare de pneumònia. La seva mare va decidir quedar-se a Anglaterra en comptes de tornar a Noruega amb els seus familiars per complir el desig del seu difunt marit d'educar els fills en escoles angleses. Així doncs, Sofie Magdalene es va quedar vídua i sola criant els seus quatre fills i dos més del primer matrimoni de Harald Dahl.

A partir dels set anys canvia diverses vegades de centres escolars, en els quals no viu la millor de les experiències. La matrona de St. Peter's School seria la inspiració per a la professora Trunchbull del llibre *Matilda*. Roald Dahl se sentia molt enyorat de casa aquells anys i fins i tot va simular tenir apendicitis per tornar a casa fins que el metge de la família va descobrir l'engany. Als tretze anys va ser internat a la Repton School, on els petits patien forts càstigs per part dels alumnes més grans. Un fet molt curiós de la seva estada a Repton van ser les seves qualificacions. Roald Dahl destacà en tots els esports, però precisament en llengua tenia greus problemes.

Però no totes les experiències van ser dolentes. Molt a prop de Repton hi havia la fàbrica de Cadbury, l'empresa xocolatera més important de la Gran Bretanya, que de vegades portava productes nous als nois perquè els valoressin. Per aquest motiu, Dahl, per complir el seu somni d'infància de tenir una fàbrica de xocolata, escriuria un dels seus llibres més coneguts: *Charlie i la fàbrica de xocolata*.

El juliol de 1934 començà a treballar a l'empresa petrolífera Shell. Després de dos anys treballant a l'empresa a Londres va ser enviat a Tanganica, a la ciutat de Dar es Salaam. Roald Dahl va veure venir ràpidament que la guerra s'aproximava i va decidir apuntar-se a la Royal Air Force, a Nairobi. Després de vuit mesos d'instrucció va ser destinat a l'Esquadró 80, on volaria amb un Gloster Gladiator, tot i que no va ser instruït ni per combatre ni per pilotar aquell model.

Un accident pilotant el marcaria tant físicament com psicològica per a la resta de la seva vida. Volant cap a Líbia per omplir el dipòsit de combustible es va perdre i es va veure obligat a fer un aterratge al desert. En l'accident es va fracturar el crani, es va trencar el nas i va quedar-se cec temporalment. Aquest accident li va suposar un canvi de mentalitat i, segons el mateix Dahl,

va ser el moment en el qual va decidir que volia ser escriptor. Tot i això, va patir tota la seva vida problemes de migranya i d'ossos.

L'any 1942 va ser enviat a Washington D. C. com a espia britànic amb la funció principal de relacionar-se amb alts càrrecs i gent important. Durant aquella època Dahl escrivia relats relacionats amb la RAF i va començar amb Walt Disney el projecte d'una pel·lícula sobre els gremlins de la RAF, uns éssers malèfics que sabotejaven els avions i els feien estavellar, que finalment, va ser un fracàs però se'n va fer un llibre il·lustrat.

L'any 1945 va tornar a Anglaterra a prop de la seva mare, però enyorava la vida sofisticada de Nova York, on va tornar, després de guanyar bastants diners publicant contes al *New Yorker*. Ràpidament es va tornar a involucrar en les festes de les celebritats. L'any 1951, en una d'aquestes festes va conèixer la seva futura esposa, l'actriu Patricia Neal, amb qui es casaria l'any 1953 a Nova York.

Amb l'actriu tindria cinc fills: Olivia, Tessa, Theo, Ophelia i Lucy.

Sabíeu que Roald Dahl va crear una vàlvula per drenar l'excés de líquid del cervell? L'any 1960 Theo Dahl, que aleshores tenia quatre mesos, va patir un greu accident quan el seu cotxet va ser colpejat per un taxi a Nova York, un cop que li provocà hidrocefàlia. La vàlvula que Dahl creà juntament amb l'enginyer Stanley Wade va rebre el nom de vàlvula Wade-Dahl-Till.

Malauradament, aquesta no va ser l'única tragèdia per la qual va haver de passar Dahl. La seva filla Olivia va morir quan tenia set anys, una pèrdua de la qual mai no es recuperà.

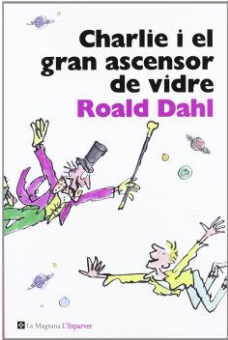
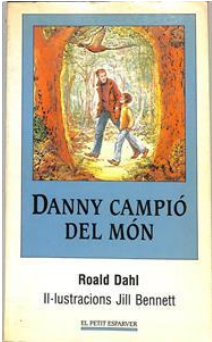
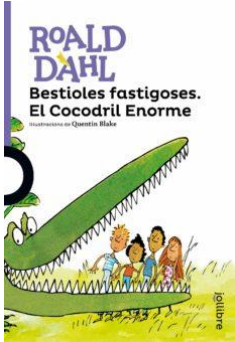
Després de trenta anys de matrimoni, Roald Dahl i Patricia Neal es van divorciar i l'any 1983 Dahl es va casar amb Felicity "Liccy" Crossland, antiga amiga de la família. Aquest últim període de la seva vida va ser relativament feliç i productiu, i va escriure alguns dels seus millors llibres: *Matilda*, *Les bruixes* o *El gran amic gegant*.

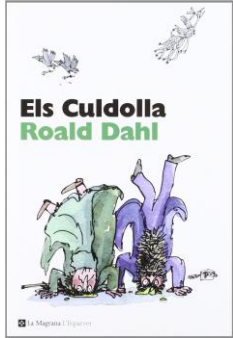

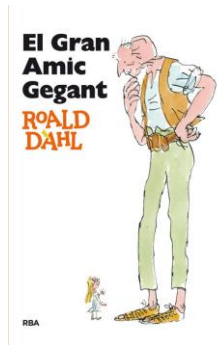
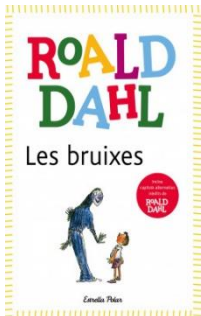
Roald Dahl va morir el 23 de novembre de l'any 1990 a l'edat de 74 anys d'una rara malaltia de la sang, la síndrome mielodisplàstica, a Oxford.

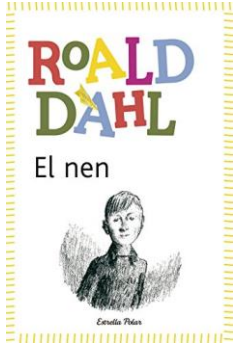
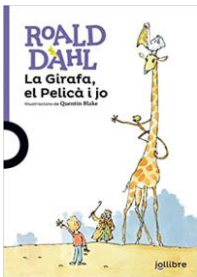
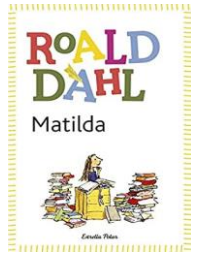
L'any 2005 es va inaugurar a Great Missenden, Anglaterra, el Roald Dahl Museum per commemorar la seva obra.

4. LES OBRES DE ROALD DAHL

<i>Títol</i>	Any	Editorial
<i>The Gremlins</i>	1943	-
<i>James i el préssec gegant</i>	1961	La Magrana (1989)*
<i>Charlie i la fàbrica de xocolata</i>	1964	La Magrana (1995)*
<i>El dit màgic</i>	1966	Edicions Voramar (2003)* i Grup Promotor

<p><i>El fantàstic senyor Guillot</i></p>	<p>1970</p>	<p>La Magrana (1995)*</p>
<p><i>Charlie i el gran ascensor de vidre</i></p>	<p>1973</p>	<p>La Magrana (1991)*</p>
<p><i>Danny, campió del món</i></p>	<p>1975</p>	<p>La Magrana (1995)*</p>
<p><i>Bestioles fastigoses. El cocodril enorme</i></p>	<p>1978</p>	<p>Edicions Voramar (2003)* i Grup Promotor</p>

<p><i>Els Culdolla</i></p>	<p>1980</p>	<p>La Magrana (1992)*</p>
<p><i>La meravellosa medicina d'en Jordi</i></p>	<p>1981</p>	<p>Empúries (2008)* i Estrella Polar</p>
<p><i>El gran amic gegant (BFG)</i></p>	<p>1982</p>	<p>La Magrana (1992)*</p>
<p><i>Les bruixes</i></p>	<p>1983</p>	<p>Empúries (1986)* i Estrella Polar</p>

<p><i>El nen</i></p>	<p>1984</p>	<p>Empúries (1986)* i Estrella Polar</p>
<p><i>La girafa, el pelicà i jo</i></p>	<p>1985</p>	<p>Edicions Voramar (1990)* i Grup Promotor</p>
<p><i>Matilda</i></p>	<p>1990</p>	<p>Edicions Voramar (1993)² i Grup Promotor</p>

Si voleu seguir amb la lectura de llibres de Roald Dahl amb el vostre alumnat (la qual cosa us recomanem, i molt) us serà molt útil fer-vos amb aquest llibre de la poeta i exmestra Lola Casas, que durant molts anys va llegir a classe els llibres de Dahl, amb qui va establir una bonica amistat.

Tot Dahl, Lola Casas (La Galera, 2008).

² Primera data de publicació en català.

5. EL LLIBRE DE LES BRUIXES

En la majoria de folklores, i molt especialment en l'anglès i el noruec (les grans fonts d'inspiració de Roald Dahl), les bruixes sempre han representat el valor negatiu de la màgia. I els bruixots i les fades solen representar els valors positius.

Com més ens apropem a l'actualitat les coses van canviant i culminen amb el món màgic de J. K. Rowling (qui confessa tenir Roald Dahl com a referent a l'hora de fer literatura infantil), on els problemes són uns altres (es plantegen temes relacionats amb el feixisme i el classisme).

De tota manera, el llibre, des de la seva aparició, no ha estat exempt de fortes crítiques per part de col·lectius feministes per la imatge que dona de les bruixes i la seva declaració que les bruixes sempre són dones.

En aquest llibre, que es publica cap al final de la trajectòria de l'autor, hi trobem un gran conglomerat dels elements més representatius de Roald Dahl:

- Pares absents (en aquest cas han mort).
- El nen és cuidat per la seva àvia.
- Element màgic present.
- Llibre escrit per a nens, però en el qual Dahl intenta divertir els adults. Pensem en el moment que l'àvia, il·lusionada, s'aixeca de la cadira de cop i amb el bastó trenca un gerro. El seu net la mira preocupat per la trencadissa i ella afegeix "no passa res, només és un Ming". Aquesta sentència no té més explicació al llibre i un nen no sap pas què és un gerro Ming, però l'escena és tan notable que fins i tot Quentin Blake, l'il·lustrador del llibre, en fa un dibuix.
- Visió dels adults que destorben durant la missió (els pares del Bruno, per exemple). Roald Dahl sap que moltes coses que apareixen en el llibre no agradaran a pares i professors, perquè sovint queden mal retratats com a adults, enemics naturals de la narrativa infantil de Dahl.
- Nen golafre (Bruno).
- Educació políticament incorrecta. Pensem en el moment en què l'àvia li diu al seu net si vol una calada de la seva cigarreta. El nen, tot espantat, li contesta que només té set anys. "No m'importa l'edat que tinguis, mai agafaràs un refredat si fumes cigarretes" és la contestació de l'àvia. O les múltiples ocasions en les quals l'àvia insta el nen que només es dutxi un cop al més, per tapar la seva olor de nen amb la brutícia i així les bruixes no el puguin ensumar.

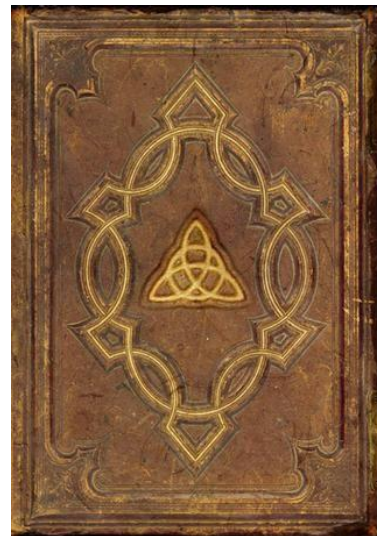
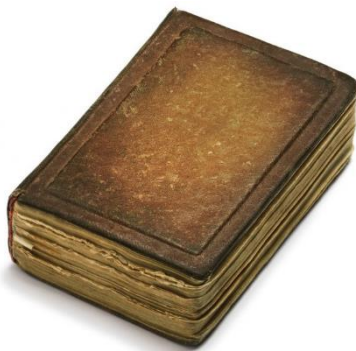
6. 6. ABANS DE LA LECTURA: ACTIVITATS

La proposta que engloba totes les activitats és crear un autèntic llibre de les bruixes. Es podria comprar un àlbum en blanc per anar-lo omplint a mesura que es va avançant en la lectura. Aquest àlbum podria quedar exposat a la classe per tal que els alumnes hi poguessin accedir en qualsevol moment. La idea és que de cada una de les activitats en surti alguna cosa que es pugui afegir a aquest àlbum.

Si s'aconsegueix que la coberta de l'àlbum sigui com un llibre vell —folrant-lo, per exemple— l'efecte encara serà més gran.

Es busca que cada vegada que s'hagi d'afegir alguna cosa al llibre sigui un grup diferent d'alumnes que ho facin, i que siguin creatius a l'hora de compondre la pàgina.

Idees d'inspiració:

Activitat 1: Qui són?

Aquesta activitat, que s'hauria de dur a terme abans que els nens i nenes tinguessin el llibre a les mans, busca despertar el seu interès per la lectura que es farà, així com activar la seva capacitat per formular hipòtesis utilitzant les seves experiències de lectura prèvies.

Consisteix a presentar per separat —si es té projector, convindria projectar-les— les il·lustracions que apareixen a la coberta del llibre (segons l'edició). Se'ls ha de dir que són personatges de la història, però no se'ls ha de donar cap altra informació. Llavors es demana que, individualment, pensin qui poden ser aquells personatges, per què pensen que l'editorial ha decidit posar-los a la coberta i quina relació poden tenir entre ells. Una vegada feta la reflexió individual, es pot fer una posada en comú que derivi en un diàleg entre tota la classe.

Les tres il·lustracions a què es fa referència són les següents:

En Bruno Jenkins i el narrador convertits en ratolins

La Reina de les Bruixes

El narrador i protagonista del relat

Al dossier de l'alumne hi ha un espai on els infants poden escriure les seves hipòtesis prèvies al debat amb el grup classe.

En aquest cas, el que s'afegeix al llibre són les tres imatges sobre les quals s'ha estat dialogant.

Activitat 2: És o no és de Roald Dahl?

Amb el propòsit de seguir-se fixant en els elements que conformen la coberta del llibre, ens centrem en l'autor, Roald Dahl. La proposta té per objectiu descobrir una mica més l'extensa obra de Dahl i comprovar si algú ja s'ha llegit algun altre relat creat per l'escriptor, si ens sona algun dels llibres que ha escrit, i també serveix perquè els alumnes tinguin referències d'altres possibles lectures si el llibre els agrada.

Els nens i nenes trobaran al seu dossier una sèrie de cobertes de llibres que tindran el nom de l'escriptor o escriptora tapat o esborrat. Seguint la seva intuïció i fent servir el seu bagatge lector, han de decidir per parelles si cada un dels llibres que apareixen és o no és del mateix autor de *Les bruixes*, és a dir Roald Dahl. Una vegada fet això, també per parelles, se'ls assignarà una de les cobertes. Amb no gaire temps —cinc o deu minuts— han de buscar (ja sigui fent ús d'un aparell electrònic o de la biblioteca escolar si han reconegut la coberta) qui és l'autor o autora real d'aquell llibre i, en dues línies, explicar de què va. Finalment, es posa en comú per tal que tothom ho tingui clar.

Els llibres són els següents:

 <p>Charlie i la fàbrica de xocolata</p>	 <p>Agu trot</p>	 <p>Clown</p>
<p>És de Roald Dahl</p>	<p>És de Roald Dahl</p>	<p>No és de Roald Dahl</p>
 <p>MATILDA</p>	 <p>QUE VE EL COMETA!</p>	 <p>James i el préssec gegant</p>
<p>És de Roald Dahl</p>	<p>No és de Roald Dahl</p>	<p>És de Roald Dahl</p>
 <p>El Gran Amic Gegant</p>	 <p>Els Culdolla</p>	 <p>El segrest de la bibliotecària</p>
<p>És de Roald Dahl</p>	<p>És de Roald Dahl</p>	<p>No és de Roald Dahl</p>

El que s'afegeix al llibre són les cobertes dels llibres escrits per Roald Dahl, i també es podria acompanyar d'una fotografia d'ell mateix.

Activitat 3: Com faries... a l'estil de Quentin Blake?

Un altre dels ítems en els quals es pot posar atenció, fins i tot comparant-lo amb les cobertes dels altres llibres de Roald Dahl, és l'il·lustrador que sempre l'acompanya: Quentin Blake. Té un estil molt característic que és molt identificable. Sobretot cal observar l'ús del bolígraf, la senzillesa del que fa i la poca precisió que necessita.

Primer s'ensenya als nens i nenes diverses il·lustracions de Blake i es pot entaular una conversa per tal d'identificar quins aspectes tenen en comú. Posteriorment, es demana als alumnes que pensin en un personatge de conte i que l'escriuin en un full. Una vegada fet això, es recullen els trossos de paper i se'n dona un a cada alumne de manera aleatòria. El que es proposa és que dibuixin el personatge que els ha tocat a l'estil de Quentin Blake. Finalment, es pot fer una exposició de tots els personatges.

Algunes il·lustracions de Quentin Blake:

Després d'aquesta activitat, a l'àlbum hi podem afegir una imatge de l'il·lustrador, algunes de les seves il·lustracions i, fins i tot, algunes de les il·lustracions fetes pels nens i nenes.

Activitat 4: Descubrim Noruega

Per tal de tenir una idea del lloc on se situa la història, almenys a l'inici, es proposa una activitat de recerca per esbrinar coses d'aquest país.

La proposta és que en petits grups es faci una cerca d'informació. Cada grup tindrà l'encàrrec de cercar una part de la informació, de manera que només es tindrà completa amb la feina de tots els grups.

Ítems que es poden cercar:

- Informacions generals de Noruega
- Ciutats i monuments importants
- Unitats de relleu importants
- Flora i fauna autòctones
- Menjars tradicionals
- Festes i costums

Després de fer aquesta cerca per grups, es pot fer una petita exposició davant de la classe (es proposa d'utilitzar algun tipus de suport, com ara el PowerPoint, per tal de fer una presentació amb algunes imatges que ajudin a complementar el que s'explica).

Posteriorment, es demana que cada grup pensi la manera de col·locar la seva informació i alguna imatge a l'àlbum que s'està construint.

7. DURANT LA LECTURA

BLOC 1. SABEM QUÈ ÉS UNA BRUIXA?

Proposem començar aquesta lectura a classe, sense que els alumnes n'hagin pogut llegir res. Així, la lectura del primer capítol, “Una nota sobre les bruixes”, serà una lectura guiada en veu alta. A partir de la lectura atenta del capítol, es desplegarà una sèrie de preguntes.

En aquest moment explicarem que, com bé indica el títol, aquest llibre ens parla de les bruixes, i que l'autor és tot un expert en el tema. Val la pena aprofitar la seva expertesa i per això farem servir un diari de lectura que ens servirà al mateix temps com a quadern de camp i ens permetrà tenir material per al nostre autèntic llibre de bruixes. Convé que aquest quadern els acompanyi durant tota la lectura i es suggereixen materials que es poden afegir en aquesta llibreta:

- Tota aquella nova informació sobre les bruixes que **no sabia i ara sé**.
- Tota aquella informació que **no sé sobre el llibre i m'agradaria saber**.
- Aquell **lèxic que no sé què significa**, per no interrompre la lectura i buscar-lo després.
- Allò que **m'ha agradat** (una il·lustració, una frase, un personatge...).
- Allò que **no m'ha agradat**.
- Allò que **m'ha desconcertat**.

Podem començar pensant com són les bruixes que tenim tots al cap. Quins atributs tenen? Com van vestides? Són fàcils d'identificar? Quins elements associem amb elles per fer-nos fàcil el reconeixement?

Tot seguit, el mestre o la mestra comença a llegir el capítol.

- Qui penseu que narra aquest primer capítol? Per què?
- Just fa un moment hem parlat de com pensem que són les bruixes segons els contes de fades que hem llegit. No obstant això, l'autor deixa molt clar que no és un conte de fades i que aquest llibre parla de bruixes de debò. Quin tipus de llibre pot ser?
- Quin és el lema de les bruixes? Com us fa sentir?
- El narrador ens fa fixar-nos en la il·lustració. Per què penseu que ho fa? Sabríeu distingir quina de les dues dones és una bruixa?
- Quines característiques sobre les bruixes heu apuntat al vostre quadern? (Entre tots podem fer una llista de tot allò que ara sabem sobre les bruixes de debò)
- Què us ha sorprès d'aquestes bruixes i de la manera com ens les descriu aquest narrador?

Pot ser un bon moment per preguntar pel lèxic del capítol i l'estil i comprovar quins nivells de lectura tenim a l'aula, per detectar possibles problemes que puguin dificultar el seguiment de la novel·la.

Fins i tot —i això us farà fer un bot— fins i tot podria ser l'encantadora mestra que us està llegint aquestes paraules en aquest mateix moment. Mireu-vos-la bé, la mestra. Potser s'ha enriolat amb un suggeriment tan absurd, però no us deixeu ensarronar per això. Podria formar part del seu enginy.

Només per aquesta frase val la pena començar a llegir a l'aula el primer capítol. Fixeu-vos en la reacció de la mestra! És part de l'efecte Dahl!

Activitat 5: Conceptes bruixívols

Amb aquesta proposta, el que es pretén és ampliar el vocabulari que els alumnes tenen sobre el tema de les bruixes i, de la mateixa manera, que es fixin més en la riquesa del llenguatge que utilitza l'autor del llibre. S'ha de fer abans d'iniciar la lectura del primer capítol.

Com que ja s'haurà fet una conversa prèvia, es tracta de crear un mural conjunt a la classe on hi aparegui una paraula central: BRUIXES. Després es divideix l'espai en quatre i a cada zona s'hi afegeix un títol: FÍSIC, CARÀCTER, ACCIONS, EINES.

- FÍSIC: s'hi afegiran tots aquells conceptes relacionats amb l'aparença física de les bruixes i la vestimenta que duen.
- CARÀCTER: s'hi afegiran tots aquells conceptes que descriuen què pensen, què els agrada o desagrada o com són internament les bruixes.
- ACCIONS: s'hi afegiran tots aquells conceptes que expliquin què fan les bruixes.
- EINES: s'hi afegiran tots aquells conceptes que facin referència a què utilitzen les bruixes per aconseguir els seus objectius.

BRUIXES

FÍSIC	CARÀCTER
ACCIONS	EINES

Abans de llegir el capítol, es fan quatre grups i han d'intentar afegir almenys dos conceptes a cada un dels espais pensant en el que coneixen de les bruixes.

Després, s'assigna cada un dels espais a un grup. Tots els membres d'aquell grup seran els encarregats, a mesura que es vagi llegint el llibre, d'anar afegint els conceptes que van apareixent sobre les bruixes i d'anar eliminant aquells que, segons la lectura, no són adients. Es pot intentar deixar els últims minuts de la sessió per tal que els grups revisin el que s'ha llegit per cercar aquestes paraules.

Del primer capítol, a tall d'exemple, en podrien sortir:

- FÍSIC: roba corrent, dones corrents, dona.
- CARÀCTER: odi als nens, passió per eliminar els infants, tenen idees sanguinàries i assassines, els agrada aixafar nens, mal humor quan no eliminen un nen per setmana, semblen senyores simpàtiques.
- ACCIONS: fan feines corrents, tramen com eliminar infants.
- EINES: oli bullent, no utilitzen pistoles ni punyals, poders màgics.

Si es prefereix, per iniciar la proposta, un cop s'hagi llegit el primer capítol, se'ls poden donar aquests conceptes per tal que els triïn segons si corresponen o no a l'espai que els ha tocat com a grup.

Quan es tingui tot complet, en finalitzar la lectura, es pot fer una fotografia del mural i enganxar-la a l'àlbum.

Activitat 6: La cosa va de bruixes!

Aquesta activitat es divideix en dues parts. Una s'ha de fer just abans de llegir el capítol "Com reconèixer una bruixa" i l'altre després d'haver-lo llegit. Una de les gràcies del llibre és la manera que té l'autor de descriure com són les bruixes, ja que s'escapa del concepte i l'estètica popular que es té sobre aquestes criatures. L'objectiu que persegueix l'activitat és, precisament, aprofundir en aquesta diferència.

Primer els alumnes, dins del seu dossier, han de dibuixar de la millor manera possible una bruixa. Per fer-ho no poden utilitzar cap suport, sinó que ho han de fer amb els seus propis referents i la seva imaginació. A continuació es llegeix el capítol.

Una vegada s'ha acabat la lectura del fragment del llibre, es demana als nens i nenes que aquesta vegada dibuixin la bruixa tal i com Roald Dahl les va descriure. En aquest cas sí que poden retornar a la narració per acabar de buscar aquells detalls que potser se'ls hi han passat per alt. Finalment es pot crear una passarel·la de bruixes per tal que tothom pugui veure les creacions

i posteriorment es pot generar un diàleg en gran grup sobre les diferències que han trobat entre les dues bruixes que han dibuixat.

El material que s'afegeix a l'àlbum és una il·lustració d'una bruixa amb l'estètica que popularment està més generalitzada i, al costat, un dibuix d'una bruixa de Roald Dahl.

BLOC II. LES BRUIXES DE DEBÒ

Per acompanyar i aprofundir en la lectura dels tres capítols següents us proposem un seguit de preguntes que poden ajudar-vos en la conversa que establiu amb els nens i nenes.

Capítol: La meva àvia

- Qui narra aquest capítol? És diferent la veu narrativa de la del capítol anterior?
- Quin personatge ens han presentat? Com és? (Podem aprofitar per fer una descripció en comú del personatge de l'àvia.)
- En aquest capítol se'ns explica que el nen queda orfe. Sabeu què és un "orfe"? Coneixeu altres personatges de llibre que siguin orfes? Us ha sorprès la manera com se'ns explica? Per què?
- Penseu que l'àvia és una àvia convencional? Us ha sorprès alguna cosa?
- En aquest fragment del llibre, només s'explica una història? Com ho fa Roald Dahl per explicar-nos més relats a banda del principal?
- En aquests capítols se'ns dona molta informació sobre les bruixes. Tanta, que sembla que el llibre, més que una novel·la, és un llibre de coneixements. Hi esteu d'acord? Què us ho ha fet pensar?

Capítol: Com reconèixer una bruixa

- En què es basa el nen per creure que la seva àvia li diu la veritat? Penseu que és un argument fiable? Us refieu de la història de l'àvia?
- Què penseu que li va passar a l'àvia amb una bruixa? (Que apuntin a la llibreta les seves hipòtesis, ja que els servirà per a la lectura del següent capítol.)

Capítol: La Reina de les Bruixes

- Sabíeu vosaltres què es un testament?
- Coincideix alguna de les vostres hipòtesis amb les que fa el nen sobre l'incident de l'àvia?
- Què creieu que passarà a Anglaterra? Com són les bruixes allà?
- L'àvia és tota una experta en el tema de les bruixes. Què heu apuntat a la vostra llibreta sobre aquests éssers malignes a partir d'aquests capítols?
- Quin incident té el nen amb una bruixa quan arriben a Anglaterra? Com haguéssiu actuat vosaltres?

Ja hem investigat sobre Noruega abans de llegir la novel·la, però pot ser un bon moment per portar un mapa d'Europa a classe i preguntar què en saben, d'Anglaterra, la distància que els separa de Noruega, on està situada... i també com creuen que això afectarà la història.

Activitat 7: Qui apareix a la història?

En aquest punt del llibre, Roald Dahl ja ha presentat alguns dels protagonistes que acompanyen el lector al llarg de la història. Se sap qui són però encara no els coneixem prou bé. Amb l'objectiu d'anar analitzant la construcció dels personatges del llibre i de fixar-se també en el vocabulari que utilitza l'autor de l'obra es pot iniciar en aquest punt una activitat que acompanyarà la lectura fins al final.

La proposta és utilitzar la pissarra digital i un PowerPoint (o un programa similar) per tal d'anar elaborant el recull de conceptes que es descriu a continuació, però també es podria fer imprimint les il·lustracions i penjant-ho a un mural de la classe.

Es crea una diapositiva per cada un dels personatges del llibre: els principals (l'àvia, el nen i la Reina de les Bruixes) i els secundaris (en Bruno, els seus pares i Mr. Stringer) a mesura que van apareixent en el relat. A cada diapositiva hi ha una il·lustració de cada personatge. A mesura que es vagi llegint el llibre, s'aniran afegint paraules que Roald Dahl utilitza per descriure'ls. Es pot parar atenció en els següents aspectes:

- Com són físicament?
- Com van vestits?
- Què els agrada i què no els agrada?
- Quin és el seu caràcter?

Fins i tot es poden afegir idees que no surten explícitament al text però que es creuen rellevants o canviar aquelles que, en el transcurs de la història, es vegi que realment no són adequades al personatge en qüestió.

Les il·lustracions podrien ser les següents:

Al final de tota la lectura, quedarà el personatge envoltat per totes aquelles paraules o idees que el descriuen. Si es vol fer més visual, per diferenciar les paraules, es pot triar un color per cada pregunta (físic, caràcter, vestimenta o gustos) i fer que la paraula sigui d'un color o un altre segons respongui a un element de la descripció o un altre.

Quan tot s'acabi, es pot imprimir cada un dels personatges i enganxar-lo a l'àlbum.

BLOC III. LES VACANCES

Per als propers cinc capítols us proposem també un seguit de preguntes per guiar la comprensió lectora i aprofundir en l'obra.

Vacances d'estiu

- Com havien de ser les vacances del nen i la seva àvia? Com han de ser finalment? Per què? Què creieu que comportarà aquest canvi de plans?
- Com és l'hotel on passaran les vacances?

- Quin acte es celebra a l'hotel? Com són les dones?

La reunió

- Quines pistes ens han anat donant sobre les dones? En quin moment heu començat a sospitar que la convenció era un engany i que en realitat era la trobada anual de bruixes?
- I vosaltres, què feu quan ningú us mira?
- El nen no té escapatòria. Com aconsegueix l'escriptor fer-nos sentir la por que sent el personatge? Podeu anotar diferents expressions de por que fa servir.
- Què fa el nen? Què haguéssiu fet vosaltres?

Crespat com un crespell

- Per fi veiem en carn i ossos la Reina de les Bruixes! Com és? És diferent de com us l'havíeu imaginat? Podem fer-ne una descripció física, però també de les sensacions que ens desperta per la seva manera de parlar i d'actuar. (*La manera com estan escrits els diàlegs, el seu tarannà autoritari, la seva influència envers les altres bruixes, la seva actuació amb la bruixa que protesta...*)

Fórmula 86 d'Acció Retardada Productora de Ratolins

- Per què la Reina de les Bruixes vol eliminar tots els nens d'Anglaterra? Quin pla tenen per aconseguir-ho?
- A què fa referència la il·lustració de la pàgina 84? Quina intenció penseu que té l'il·lustrador? (*En aquesta il·lustració Quentin Blake està ampliant informació, utilitza el seu art per explorar les conseqüències dels actes del que està dient la Reina de les Bruixes en aquell capítol, més que representar allò que s'està dient en el text. És interessant fer-ho notar als nens i nenes.*)

- Què us ha sorprès de la cançó de la bruixa?

La recepta

Espero que no hagueu oblidat que mentre tot això passava jo encara estava clavat de mans i de genolls darrere el paravent, amb un ull enganxat a l'esclatxa.

- Per què ens diu això el narrador?
- Quins adjectius fa servir la bruixa per lloar el pla de la Reina de les Bruixes? Se us n'ocorren més?
- Heu pres nota de com es fa la recepta i com s'elabora? Per què creieu que ha escollit aquest nom?

Activitat 8: El cant de les bruixes

Dins del capítol titulat “Fórmula 86 d’Acció Retardada Productora de Ratolins” hi apareix una cançó força macabra que canten les bruixes per celebrar el seu magnífic pla. Parla sense filtre de matar i eliminar tots els nens i nenes del món i de com ho faran. També hi afegeixen algunes rimes. La proposta és crear una cançó per a les bruixes que sigui millor que la seva. A més, ens permetrà veure que Roald Dahl no feia gaires concessions als infants i que els seus llibres són directes i poc ensucrats.

Es diu als infants, una vegada s’ha llegit la cançó, que, malgrat que les bruixes són expertes en moltes coses, la música no és el seu fort i que el càntic que han creat potser no està a l’alçada del seu meravellós pla. Per aquest motiu, es convida els nens i nenes a inventar dues estrofes més —o les que vulguin— per a la cançó. Es pot fer per parelles o bé amb grups de tres o quatre. Per ajudar-los a l’inici, se’ls pot oferir la primera estrofa del cant del llibre perquè segueixin la seva creació a partir d’aquest fragment:

**“Que morin els nenz a cop de rraztell!
Bullim-ne els ozzoz, frregim-ne la pell!
Prrrenguem-loz, eztrrenyem-los, convertim-loz en puré!
Parrrtim-loz, zaczegem-loz, fem-loz polz per al carrer!”**

Una vegada hagin acabat les creacions, també se’ls pot demanar que —amb l’ajuda del mestre o la mestra de música i alguns instruments— pensin com sonaria la cançó que s’acaben d’inventar tenint en compte que són bruixes les que canten. I, fins i tot, es podria gravar.

Finalment, per posar en comú les cançons podem fer una espècie d’*Eurovisió* de bruixes on els nens i nenes poden votar aquella cançó que els ha agradat més (tenint en compte que són bruixes les que voten).

La guanyadora és la que s’afegirà a l’àlbum que s’està construint.

Activitat 9: La fórmula 86

Un dels aspectes rellevants de l'obra de Roald Dahl és la seva gran capacitat d'imaginació i d'inventiva, que queda ben palesa en tots els seus llibres i també en molts fragments de *Les bruixes*. Un d'aquests moments és quan la Reina de les Bruixes explica la recepta de la fórmula 86. Aquesta activitat busca que els nens i nenes es fixin en aquest aspecte clau de l'obra i de l'escriptura de Dahl.

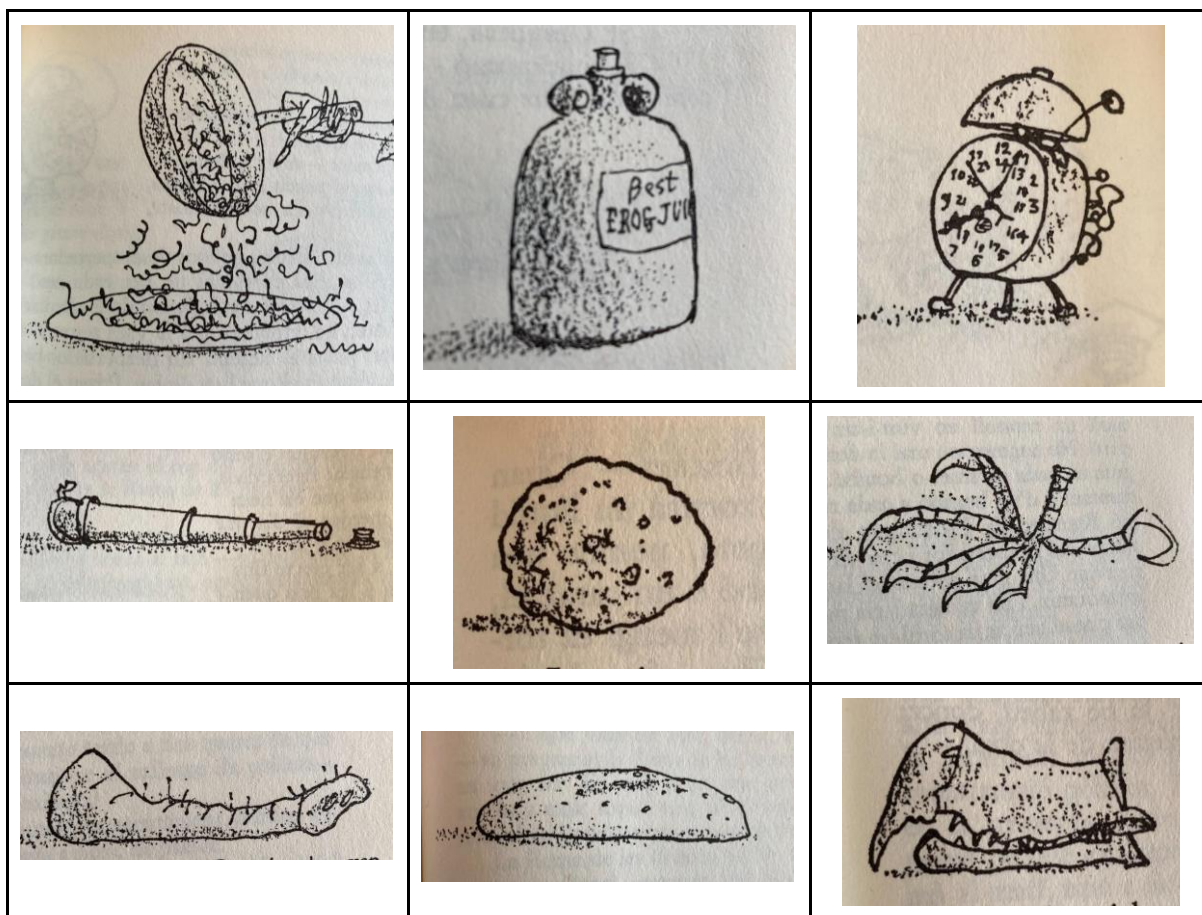
S'ha de fer abans de llegir el capítol que porta el títol de "La recepta".

Primer s'escriu a la pissarra l'objectiu de la poció:

"Convertir un nen en ratolí de manera que l'acció de la poció no sigui immediata."

Després es col·loquen a la pissarra les il·lustracions dels nou ingredients de la fórmula 86. S'explica que entre tota la classe han d'anar apuntant idees sota de cada il·lustració. D'una banda, haurien d'esbrinar què és cada un dels ingredients i, de l'altra, quina funció fan dins de la poció. Una vegada estiguin totes les hipòtesis escrites, serà el moment de llegir el capítol per descobrir-ne la veracitat.

Les il·lustracions dels nou ingredients són les següents:

El que es pot afegir a l'àlbum són les imatges dels nou ingredients amb els seus noms.

Activitat 10: Creo la meva recepta!

Aquesta activitat va molt lligada amb l'anterior. En aquest cas però, l'objectiu no és tant descobrir l'estil creatiu de Dahl com intentar posar-nos a la seva pell quan escrivia el llibre.

Per grups, el primer que han de pensar és de quina manera, si ells i elles fossin bruixes, intentarien eliminar tots els nens i nenes del món. L'única condició que se'ls dona és que ha de ser utilitzant una poció. Així doncs, cada grup haurà ideat un beuratge amb uns efectes que han d'aconseguir exterminar la població infantil mundial.

Una vegada pensat, escriuran el nom de la poció i el seu efecte en un full que donaran al mestre. Aquest els barrejarà i en donarà un a l'atzar a cada grup (que no sigui el que han ideat ells). En aquell moment, els grups hauran de crear la recepta de la poció que els ha tocat. Hauran de pensar quins ingredients s'utilitzen —que poden ser inventats—, per què serveixen i quins són els passos a seguir per tal d'elaborar el beuratge.

Malgrat que sigui inventada, la voluntat és que estigui escrita com si fos una recepta real. Cada alumne la podrà apuntar al seu dossier.

A l'àlbum es pot afegir alguna de les invencions dels alumnes o fer que apuntin la recepta original del llibre seguint l'estructura d'un llibre de receptes.

BLOC IV. LA TRANSFORMACIÓ

En Bruno Jenkins desapareix

- Com és en Bruno? Per què penseu que l'han escollit a ell per exemplificar el poder de la fórmula?
- Com es descriu la transformació del Bruno?

Les velles

- Com es descriu el clima de tensió quan una bruixa comença a olorar el nen? (*Rapidesa en la qual es passa de l'acció —bruixes olorant— a la reacció del nen.*)

Metamorfosi

- Com s'ho fan per fer-li empassar la fórmula a la força?
- Com descriu el nen les sensacions que provoca la transformació en ratolí? Quines diferències hi ha entre la manera com descriu la transformació del Bruno (el nen és un simple observador) i quan es transforma ell mateix?

Activitat 11: La conversió

Un dels episodis que generen un impacte més fort durant la narració es produeix quan el protagonista és descobert per les bruixes i el converteixen en ratolí. L'explicació del que sent l'infant mentre es transforma també és molt interessant. L'activitat cerca posar atenció en aquest episodi clau de la història.

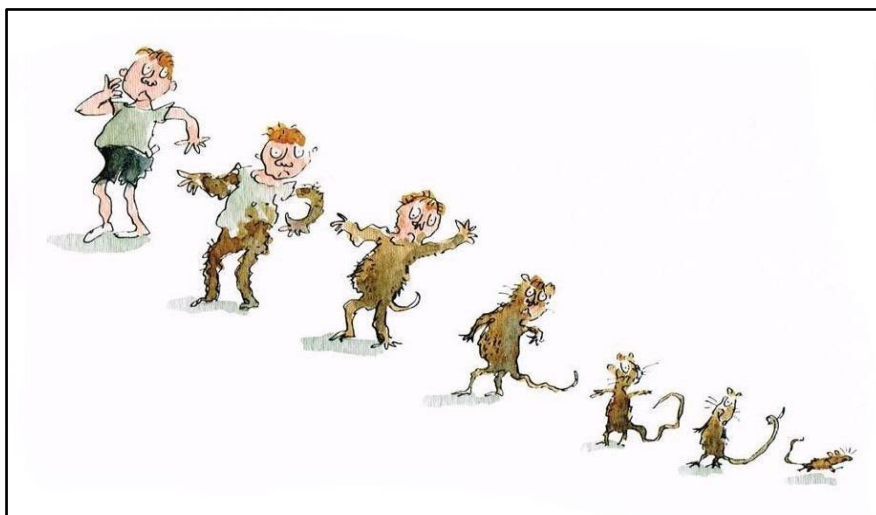
El que es proposa és crear un vídeo amb la tècnica de stop-motion que mostri el procés de transformació, de nen a ratolí, del protagonista.

Per fer-lo es necessitaran diversos trossos de plastilina. També serà útil el fragment del llibre on s'explica la conversió. A la vegada, se'ls oferirà la il·lustració que Quentin Blake va fer sobre la transformació de Bruno Jenkins, ja que és un exemple dibuixat del que es demana als infants.

Abans, però, la proposta té una activitat prèvia. El mestre llegeix el fragment de la conversió en veu alta. Després, per parelles, han de buscar en el mateix fragment (que tenen al dossier de l'alumne) alguns dels diversos recursos literaris que utilitza Dahl. Una bona manera és utilitzar un color diferent per marcar cada recurs literari. Es pot fer com si fos un joc de temps: es dona un minut per trobar cada un d'aquests recursos:

- Una metàfora
- Una comparació
- Una adjectivació
- Un sinònim d'una paraula que apareix al mateix text
- Una repetició que ajuda a remarcar intensitat
- Un petit extracte que transcriu el pensament

La il·lustració dels estadis de transformació és la següent:

I el fragment necessari és:

Oh, quin mal, quina cremor! Em sentia com si m'haguessin abocat un pot ple d'aigua bullent a la boca. La gola m'explotava en flames! Llavors, molt ràpidament aquella sensació terrible de cremor ardent i abrasadora se'm va començar a propagar pel pit i per la panxa i més i més pels braços i les cames i per tot el cos! Xisclava i xisclava però de nou la mà enguantada se'm va enganxar als llavis. La següent sensació que vaig tenir va ser que la pell se'm començava a estrènyer. Com ho podria descriure? Era, de manera literal, un estrenyiment i un encongiment de la pell de tot el meu cos, des de la coroneta del cap fins a les puntes dels dits de mans i peus! Em sentia com si fos un globus i algú anés enroscant la punta del globus i enroscant i enroscant i el globus s'anés fent més i més petit i la pell s'anés tibant cada vegada més i estigués a punt de rebentar.

Aleshores va començar *l'espremuda*. Aquesta vegada estava ficat en un vestit de ferro i algú donava voltes a un cargol, i a cada volta del cargol el vestit de ferro es feia més i més petit, de tal manera que jo en resultava espremut com una taronja en una massa polposa, amb el suc sortint-me per tots costats.

Després d'això va venir una intensíssima sensació de punxades per tota la meva pell (o el que quedava de la meva pell), com si unes agulles minúscules s'estiguessin obrint camí enfora de la superfície de la pell des de dintre, i això, ara me n'adono, era el pèl de ratolí que em creixia.

Al lluny vaig sentir la veu de la Reina de les Bruixes que cridava:

—Zinc-zentez doziz! Aquest petit furúncol pudent z'ha prrrez zinc-zentez doziz i el dezpertador ha ezclatat i ara tindrem *aczió inztantània!* —Vaig sentir aplaudiments i aclamació i recordo que vaig pensar: *Ja no sóc jo ara! He sortit completament de la meva pròpia pell!*

Vaig notar que el terra estava només a una polzada del meu nas. I també vaig notar un parell de potetes frontals peludes que tocaven a terra. I les podia moure, aquestes potes. Eren meves! En aquest moment, vaig comprendre que ja no era més un nen. Era UN RATOLÍ.

Quan ja s'hagi fet aquest joc dels recursos literaris i es tingui molt clar el fragment (gràcies a la lectura per part del mestre i la relectura per buscar el que se'ls ha demanat), es pot iniciar la segona part de l'activitat.

Els alumnes es col·locaran en rotllana i hauran de pactar quin estadi de la conversió intenta fer cadascú en petit. La idea és que es col·loquin de manera que als costats tinguin el nen o nena que fa l'estadi anterior i el posterior al que estan fent ells. Un cop ho tinguin fet i vegin que tot el procés de transformació té coherència, començarà l'elaboració del vídeo.

Agafaran un tros més gros de plastilina i el nen o nena que hagi fet prèviament l'estadi inicial (quan el protagonista encara és un nen) el crearà. Llavors, utilitzant l'aplicació Stop Motion (gratuïta a Google Play i a Apple Store) es farà la primera fotografia. A partir d'aquí es van fent les modificacions necessàries a la figura de plastilina per tal que el nen es converteixi en ratolí. Per cada canvi que hi hagi es fa una fotografia. El vídeo final, si es fa amb prou detall, serà una transformació en moviment.

Per acabar es poden visualitzar els diferents vídeos realitzats.

A l'àlbum es pot afegir la imatge de Quentin Blake i també algunes fotografies representatives del que s'ha fet amb la plastilina.

BLOC V. EL RECONeixEMENT

En Bruno

- Com és l'experiència del protagonista quan s'ha convertit en ratolí? Com se sent? Com haguéssiu reaccionat vosaltres?
- Per què creieu que el Bruno no és conscient d'haver-se convertit en ratolí?
- Com penseu que reaccionaran les seves famílies a la transformació?
- Quins són els avantatges i inconvenients de ser un ratolí, segons el llibre? I vosaltres, què en penseu?

Hola, àvia

- Com reacciona l'àvia?
- Què en penseu de la manera com encara el protagonista que mai més tornarà a ser un nen? Què creieu que passarà? Per què?

BLOC VI. SER UN RATOLÍ

El ratolí saltaparets

- La Lola Casas, al seu llibre *Tot Dahl*, ens fa una proposta per treballar l'aspecte lingüístic de manera lúdica. De la mateixa manera que s'ha creat aquesta fórmula composta de *ratolí saltaparets*, podem jugar a inventar noms compostos i poc convencionals per a tots els membres de la classe. El nostre nom fantàstic per a aquesta lectura.
- Quin valent pla organitzen el protagonista i la seva àvia?
- Creieu que les granotes són granotes de veritat o que, com el protagonista, abans eren humans? En qualsevol cas, què ens demostren aquests animals de la crueltat de la Reina?
- Com actua l'àvia quan la Reina està a punt de destapar tot el pla?
- Com se'n surt el protagonista?

El senyor i la senyora Jenkins troben en Bruno

- Com són els pares del Bruno? Com reaccionen a la notícia de l'àvia?
- Quina visió d'ells creieu que té l'autor? Penseu que els troba personatges simpàtics? Com els fa quedar tractant l'àvia de boja?
- Per què creieu que el Bruno s'ha quedat callat?

BLOC VII. EL PLA

El pla i A la cuina

- Com veieu l'àvia davant el pla definitiu per acabar amb les bruixes? Què us fa pensar?
- Com és la cuina? Com la descriuen? Penseu que ho tindrà fàcil en un espai així?
- Com es comporten els cambrers i els cuiners? Us ha sorprès alguna cosa de veure com es comporten dins la cuina?
- Com és el ritme d'aquest capítol? És ràpid o és lent? (*Fer visible l'estructura del ritme, que es basa en generar tensió-resolució-generar tensió-resolució.*)
- Quin fragment us ha fet patir més? Hi ha hagut algun fragment que us hagi fet riure?

El senyor Jenkins i el seu fill

- Per què penseu que el senyor Jenkins reacciona d'aquesta manera?

El triomf

- Aquesta és la tercera transformació que es descriu. Com és aquesta concretament? Què te de diferent respecte de les altres dues?

Activitat 12: El senyor Jenkins i el seu fill

Farem una lectura dramatitzada dels diàlegs, ja que l'obra n'és plena i permeten fer-ne una obra de teatre o un guió cinematogràfic. Per grups, s'hauran de preparar i assajar un fragment del capítol. Per fer-ho, s'haurà d'indicar que per entonar les frases és important seguir el caràcter i l'estat d'ànim dels personatges. Per això, abans de començar, es podrien fer algunes preguntes respecte a la naturalesa dels personatges: "Com són cada un dels personatges?", "Per què reaccionen com ho fan?". Si hi responen amb el grup després d'haver fet una primera lectura del fragment, això els ajudarà a saber com encarar-ho millor.

Activitat 13: El pla

Aquesta proposta serveix per revisar tots els esdeveniments que succeeixen en els quatre capítols del bloc: "El pla", "A la cuina", "El senyor Jenkins i el seu fill" i "El triomf".

Com que es tracta d'un pla i seguint el que es fa a les pel·lícules d'espies, els alumnes —per grups o parelles— hauran de desenvolupar el pla que han seguit el protagonista i l'àvia per

acabar amb les bruixes anant hora per hora o minut per minut. De fet, al capítol “A la cuina” hi ha una referència horària que ens pot servir de punt de partida: “Eren exactament dos quarts de vuit”.

La idea és que facin servir frases ben curtes, com si es tractés d’un pla que algun espia ha de tirar endavant només de llegir-lo una vegada.

Per exemple:

19:30: Sortir de l’habitació dins la bossa de l’àvia.

19:32: Agafar l’ascensor i baixar a la planta baixa.

19:35: Entrar al menjador.

I així anar explicant el pla per acabar amb les bruixes i anar revisant tot el que ha passat. Posteriorment es poden comparar els plans i debatre sobre quin és més realista o més fàcil de seguir.

Al dossier de l’alumne hi ha una guia sobre la qual poden treballar els nens i nenes.

Com a material per posar a l’àlbum, es poden triar diversos voluntaris per tal que dibuixin el moment (amb l’hora que triïn afegida) que més els ha agradat del pla.

BLOC VIII. FINAL

El cor d’un ratolí

- Quins problemes pot tenir un ratolí dins una casa convencional? Com adapta l’àvia la casa perquè hi pugui viure còmodament el protagonista? Quins invents faríeu vosaltres? (*Aquí podem des de deixar-ho en una simple pregunta o, si teniu un grup classe amb imaginació, proposar-los que facin propostes dels seus invents —lligant-ho amb alguns invents que va fer Roald Dahl— amb dibuixos i comentaris concrets.*)
- També podem lligar les dificultats que es troba el ratolí dins casa seva amb les dificultats que es troben cada dia les persones amb mobilitat reduïda i de quina manera pensen ells que es podrien fer edificis i ciutats més inclusives per a totes les persones.
- Els protagonistes es pregunten què li deu haver passat finalment al Bruno. Us ho heu preguntat? Alguna hipòtesi?
- Sabeu quants anys viu un ratolí? Com reacciona el protagonista a aquesta dada? I vosaltres? Podeu investigar sobre la vida dels ratolins per saber com haurà de viure el protagonista a partir d’ara.

No importa qui ets o quin aspecte tens mentre hi hagi algú que t’estimi.

- Què en penseu d'aquesta frase?

Som-hi, anem per feina!

- Què en penseu d'aquest final?

(Per sort o per desgràcia, indústries com la Disney ens han acostumat a finals molt ensucrats en què tot es resol per donar un final amable a la història. Dahl precisament decideix rompre deliberadament amb aquesta tradició i fer-nos aquest final tan tendre i alhora tan obscur. De fet, la primera adaptació cinematogràfica que se'n va fer ja no va poder suportar-ho i, a La maldición de las brujas, el protagonista és convertit en nen al final de la història. Precisament aquest final ens demostra que encara necessitem Dahl a les obres).

- Coneixeu més històries en les quals el final no sigui tan amable com podríem esperar?
- Somiem nosaltres també? Si poguéssiu, què faríeu ara? Quina seria la vostra gran aventura?

8. DESPRÉS DE LA LECTURA

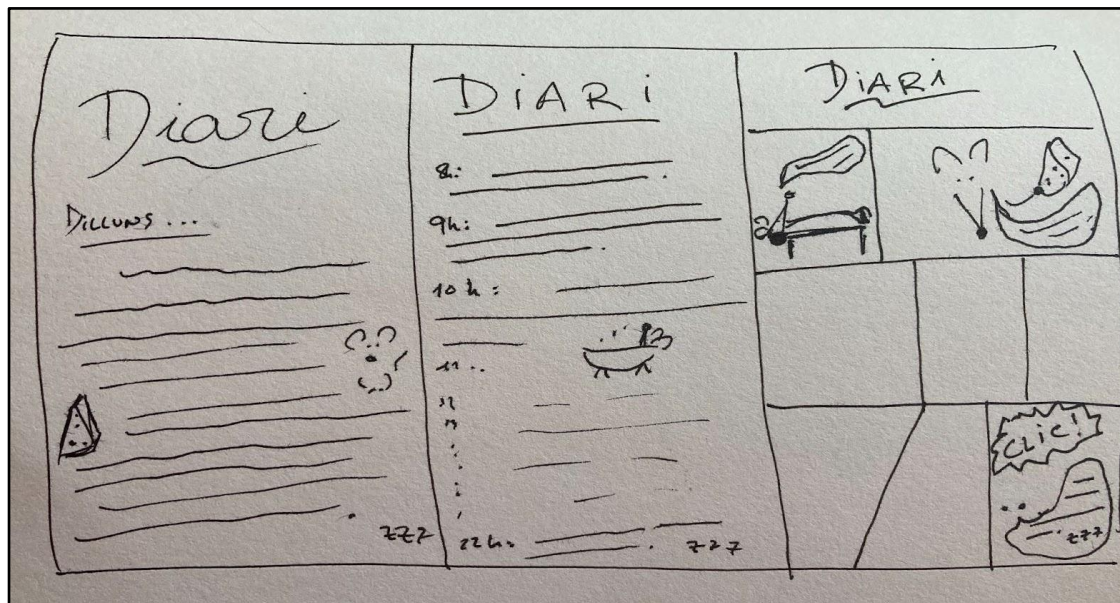
Activitat 14: Diari d'un ratolí

Una altra de les novetats que aporta Roald Dahl a la novel·la és que l'infant no torna a ser un nen, sinó que continua vivint en forma de ratolí. La proposta consisteix a elaborar el diari d'un dia en la vida d'un ratolí. Això ens ajudarà no només a fixar-nos en l'aspecte que comentàvem, sinó que, a més, també permetrà observar una altra de les característiques de l'obra: el narrador en primera persona.

L'activitat s'hauria de dur a terme després d'haver llegit el capítol "El cor d'un ratolí".

Es demana als infants que pensin quin seria el seu dia a dia si fossin un ratolí. I la premissa és que han d'explicar un dia de la seva vida. En aquest cas es pot deixar que escullin el format amb què ho volen fer. Algú potser voldrà fer-ho com un text únic, algú altre ho elaborarà com si fos una llista d'hores i el que fa en cada una, o també es podria crear a l'estil d'un còmic. L'únic que és imprescindible és que el text estigui escrit en primera persona (tal i com es fa al llibre). Abans d'iniciar l'activitat, seria convenient que el mestre o la mestra fes un petit exemple de cada una de les opcions.

Els exemples podrien ser com els següents:

Al dossier de l'alumne hi ha els tres models per tal que l'infant pugui escollir.

Dins l'àlbum hi podem afegir la creació d'alguns dels alumnes.

Activitat 15: Serveixen, les il·lustracions?

A l'inici del dossier es feia la proposta de fixar-se en la tipologia i l'estil d'il·lustració que acompanya el llibre. En aquest cas, la idea és reconèixer com han ajudat les il·lustracions durant la lectura del llibre.

Per fer-ho, cada alumne haurà de treure dos papers d'una bossa o sobre, els quals li indicaran el que ha de buscar o respondre. Una vegada els alumnes tinguin aquestes dues premisses, se'ls donarà un temps per tal que busquin la il·lustració que se'ls demana. Després posaran en comú una de les seves dues indicacions, la que ells escullin.

Les premisses que hi poden haver a la bossa podrien ser:

- Busca la il·lustració que més t'ha agradat.
- Busca la il·lustració que t'ha fet més fàstic.
- Busca la il·lustració que canviaries.
- Busca la il·lustració que t'ha donat més informació.
- Busca la il·lustració que t'ha semblat més divertida.
- Busca la il·lustració que t'ha fet posar els pèls de punta.
- Busca la il·lustració equivocada.
- Busca la il·lustració que t'ha semblat més encertada.
- Busca la il·lustració que més t'ha sorprès.

- Busca la il·lustració que t'ha semblat més tendra.

Durant la posada en comú posterior, també es podrien introduir altres preguntes sobre la il·lustració. Què hagués passat si el llibre no tingués il·lustracions? Què aporten les il·lustracions a la història? Quentin Blake va saber il·lustrar bé el relat?

Al final es pot fer una votació sobre la il·lustració que més ha agradat i que sigui aquesta la que s'afegeix a l'àlbum.

Activitat 16: Com segueix el relat?

Sembla que, en acabar el llibre, l'àvia i el protagonista dedicaran el que els queda de vida a viatjar fins al quarter general de les bruixes i, a partir d'allà, exterminar-les totes del món. Ho aconseguiran?

Amb aquesta activitat busquem que els nens i nenes provin d'imaginar què faria Roald Dahl si hagués d'escriure una segona part de la història. No han de crear tot el llibre sinó el resum que faria que l'autor el pogués construir. És important que siguin creatius durant les tres parts del conte: introducció, nus i desenllaç. Tot i així, el que pensin ha de tenir relació amb el final del llibre. Si els és més còmode, en aquest cas poden escriure el relat en tercera persona.

Per afegir a l'àlbum, el que es pot fer és escoltar els relats de cada nen o nena i de cada un escollir una imatge que el representi. Després s'elabora un collage amb totes aquestes imatges.

Activitat 17: Les bruixes de veritat

A la contracoberta del llibre se'ns indica que aquest conte tracta de bruixes de debò. No se sap si les que apareixen a l'obra ho són o no, però sí que sabem del cert que a Catalunya (i bona part d'Europa) durant un temps hi va haver una autèntica cacera de bruixes. I no només això sinó que durant molts i molts anys hi va haver dones amb coneixements sobre remeis i receptes tradicionals i naturals que els va comportar que els possessin l'etiqueta de bruixes. Aprofitant que el relat es centra en aquesta figura, proposem fer una activitat de recerca sobre el que va ser històricament la bruixeria a Catalunya.

Per grups, se'ls demana que busquin informació per elaborar una infografia (ja sigui manualment o digitalment) on s'expliquin els següents punts:

- Què va ser l'anomenada *cacera de bruixes*?
- A qui es considerava bruixa?
- Quantes dones van ser acusades i sentenciades per ser bruixes?
- Què van ser les trementinaires?

- Pots explicar algun remei tradicional o les propietats curatives d'alguna planta?

Aquestes preguntes poden ser una guia, però se'n poden considerar d'altres.

Alguns recursos on trobar informació:

- Museu d'Història de Catalunya: https://www.mhcat.cat/exposicions/exposicions_en_linia/per_bruixa_i_metzinera
- Centre d'Interpretació de la Bruixeria: <https://firabruixes.cat/centre-interpretacio-bruixeria/la-visita/>
- Museu de les Trementinaires: http://www.trementinaires.org/index.php?cont_id=3
- Gaudir la Cultura: <https://gaudirlacultura.com/2022/02/22/la-cacera-de-bruixes-a-catalunya-recerca-i-memoria/> (es pot veure un documental emès per TV3 sobre aquest tema)

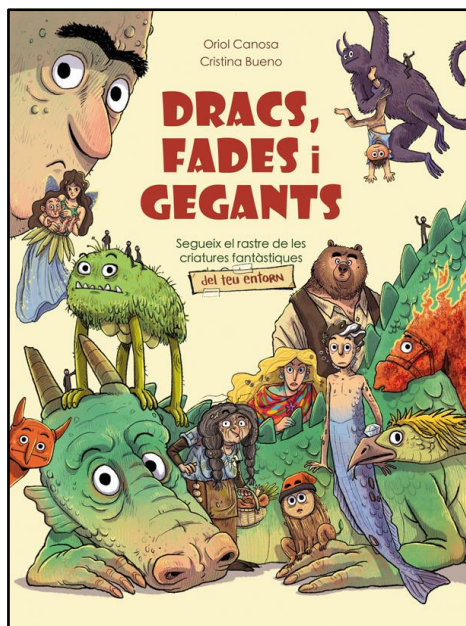
Per a l'àlbum es poden fer fotografies de les infografies i enganxar-les.

Activitat 18: Hi ha altres éssers fantàstics entre nosaltres?

Aquesta és una altra proposta de recerca, però aquesta vegada amb l'objectiu d'indagar en la tradició mitològica i fantàstica de Catalunya. Sovint coneixem més els éssers fantàstics d'altres països o tradicions (Dràcula, el Ieti, el monstre del llac Ness...) que no pas els que caminen prop de casa nostra.

La proposta és que per grups s'esculli un personatge fantàstic dels que apareixen al llibre *Dracs, fades i gegants: segueix el rastre de les criatures fantàstiques del teu entorn*, escrit per Oriol Canosa i editat per La Galera. Al dossier de l'alumne en tindran alguns exemples sense els noms per generar interès, però és a l'interior del llibre on trobaran totes les possibilitats.

Es busca que els grups facin una cerca sobre el personatge escollit i no només elaborin una presentació per als seus companys i companyes on s'expliqui què és aquella criatura, sinó que, com fa l'àvia al llibre de Roald Dahl, mostrin com es poden detectar, on viuen, la seva alimentació i tota aquella informació que puguin considerar rellevant.

CANOSA, Oriol (2022). *Dracs, fades i gegants: segueix el rastre de les criatures fantàstiques del teu entorn*. Barcelona: La Galera.

Després es pot fer una exposició al passadís per tal que tothom pugui estar previngut si observa algun dels detalls que hauran recollit els experts en cada un dels éssers fantàstics.

Per completar més l'àlbum es pot demanar que cada grup faci un petit resum i dibuix del que ha buscat al seu interior o bé fer una fotografia del document explicatiu que hagin elaborat.

Activitat 19: Estimat editor

Per acabar el conjunt d'activitats relacionades amb el llibre proposem escriure una carta o correu electrònic a l'editor o editora que ha ajudat a crear l'obra. Aquesta missiva té per objectiu que els nens i nenes puguin expressar la seva valoració del llibre d'una manera diferent i, per altra banda, també conèixer algun dels altres actors que intervenen en l'elaboració d'un llibre.

A la carta, l'alumnat ha d'explicar a l'editor què els ha semblat el llibre. Poden posar èmfasi en aquell episodi que creuen que va ser una molt bona idea i també què canviarien del llibre per tal que fos millor. Poden afegir totes aquelles observacions o queixes que desitgin o fins i tot (aquells que tinguin més imaginació) poden provar d'explicar-li quina és la situació de les bruixes en l'actualitat.

Posar-ho en comú és important ja que pot provocar un diàleg final sobre el llibre que pot generar moltes línies de conversa interessants.

Activitat 20: Cinefòrum

Com a activitat addicional, la proposta és visionar la pel·lícula *Les bruixes (de Roald Dahl)* feta l'any 2020. Aquest exercici permet la comparació entre el que s'explica al llibre i la seva adaptació cinematogràfica.

9. QUADRE DE CONTINGUTS DE LES ACTIVITATS PROPOSADES

Continguts	Activitats
Creació d'hipòtesis a partir de l'observació de les il·lustracions de la portada o de l'interior.	Act. 1 Qui són?
Aproximació als personatges del llibre.	Act. 1 Qui són?
L'autor. Llibres que ha publicat.	Act. 2 És o no és Roald Dahl?
L'il·lustrador. Observació de l'estil.	Act. 3 Com faries... a l'estil de Quentin Blake.
L'espai on transcorre part de la història: cerca d'informació sobre Noruega.	Act. 4 Descubrim Noruega
Identificació de lèxic i classificació per categories o camps semàntics.	Act. 5 Conceptes bruixívols
Activació de coneixements previs sobre l'aspecte físic de les bruixes.	Act. 6 La cosa va de bruixes
Representació física de les bruixes a partir de la lectura de la descripció de les bruixes que en fa l'autor.	Act. 6 La cosa va de bruixes
Els personatges i les seves característiques. Elements que els defineixen.	Act. 7 Qui apareix a la història
Intencions de les bruixes. Creació d'una cançó que ho resumeixi. Valoració crítica.	Act. 8 La cançó de les bruixes
Hipòtesis sobre els ingredients i la funció que tenen en l'elaboració d'una poció.	Act. 9 La fórmula 86
Esriptura creativa. Elaboració d'una poció.	Act. 10 Creo la meva recepta
Lectura aprofundida d'un fragment de l'obra per elaborar un vídeo amb la tècnica stop-motion.	Act. 11 La conversió
Identificació de recursos literaris utilitzats per l'autor: metàfores, comparacions, adjectivació...	Act. 11 La conversió
Gaudi de la lectura en veu alta.	Act. 12 El senyor Jenkins i el seu fill
Recapitulació d'esdeveniments. Esriptura creativa: agenda temporal dels fets.	Act. 13 El pla
Esriptura creativa. Elaboració d'un diari.	Act. 14 Diari d'un ratolí
Identificació d'il·lustracions i valoració de la seva contribució a la comprensió de l'obra.	Act. 15 Serveixen, les il·lustracions?
Esriptura literària. Continuar la història.	Act. 16 Com segueix el relat?
Cerca d'informació sobre les bruixes a partir d'un guió.	Act. 17 Les bruixes de veritat
Els personatges fantàstics en la LIJ.	Act. 18 Hi ha altres éssers fantàstics entre nosaltres?
La figura de l'editor. Esriptura creativa: carta.	Act. 19 Estimat editor
Gaudi de la versió cinematogràfica de l'obra.	Act. 20 Cinefòrum